

EL BICENTENARI (III)

El dos de maig entre la realitat i el mite

Els sagnants fets ocorreguts a Madrid el dia 2 de maig de 1808, mereixen un anàlisi, no dels fets en si, sinó de les motivacions que portaren als habitants de la Vila, primer a organitzar els aldarulls del dia 1; l'atac directa a les tropes imperials del dia 2; i a partir del dia 3, patir una brutal repressió.

Obviarem la detallada descripció del fets físics, del quals no dubtem, i que existeixen descripcions històriques molt acceptables.

Però, en quan a les motivacions pot ser un altre tema.

La primera pregunta que podem plantejar, seria: foren uns fets sorgits per generació espontània?. El poble, conjuntament amb uns pocs militars, sortir al carrer d'una manera espontània?. O pel contrari tot fou una posada en escena meditada i planejada?. I si fos així, per qui?.

Sabem que una vegada triomfà el cop d'estat d'Aranjuez, el 19 de març, la situació creada origina un alt grau de conflictivitat entre les classes dirigents, aquestes inquietuds foren traspassades al poble. La situació quedava agreujada per la presència de tropes imperials en territori espanyol, només cal imaginar la quantitat de conflictes originats per la presència de soldats lluny de les seves terres, amb un servei militar de 6 o 8 anys, amb molt de temps lliure, i amb moltes tavernes a visitar i moltes noies per perseguir.

Però fem una recopilació cronològica del fets. El documents mencionats, el seu text complert, es poden llegir en [1], en el meu article "Bicentenari(1)"; [2], en el meu article "Bicentenari (2):

16 de març. Carles IV comunica a Pedro Cevallos, primer Secretario de Estado y del Despacho, el seu viatge cap Andalusia, seguin el Pla de Godoy. [1]

17 de març. S'inicien a Aranjuez els aldarulls populars capitanejats pel "tio Pedro", que resultà ser el comte de Montijo. Assalten el palau de Godoy, tiren mobles i tapissos per les finestres, i calen foc a la pila. Curiosament Carles IV i la reina contempen l'escena del motí des de les finestres de palau. Els seus consellers el convencen que la fúria del poble està dirigida contra Godoy. El rei signe un decret que destitueix a Godoy dels càrrecs de Generalíssim i d'Almirall. Una vegada fet públic el decret, torna la calma. Les tropes de la casa reial, no han intervingut. Godoy no apareix.

18 de març. Calma a Aranjuez. Arriben notícies dels aldarulls ocorreguts a Madrid contra residències de ministres i parents de Godoy, i aquest continua desaparegut.

19 de març. A Aranjuez tornen els aldarulls quan apareix Godoy, havia estat amagat a les golfes del seu palau, la gana i la set el fan sortir. Agredit per la multitud, és salvat pels guàrdies de Corps enviats pel príncep d'Astúries, i empresonat. Carles IV temen per la seva vida i la de la reina, convoca a la seva cambra els seu ministres i al príncep d'Astúries, i en la seva presència signa un decret amb la seva abdicació a favor del seu fill, que adopta el nom de Ferran VII. [1]

21 de març. Carles IV, penedit de la seva abdicació, redacta la "Protesta" i demana protecció al seu "*hermano y señor*" l'emperador dels francesos, Napoleó. S'inicia el contracop. [1]

23 de març. Murat, Gran Doc de Berg, i cunyat de Napoleó, amb les seves tropes, entren a Madrid enmig de les aclamacions populars.

24 de març. Entrada triomfal de Ferran VII a Madrid.

27 de març. A París, Napoleó rep la notícia de l'abdicació de Carles IV a favor del seu fill Ferran.

29 de març. Napoleó rep la "Protesta" i la carta, de Carles IV. Redacta i envia una carta a Ferran com a príncep d'Astúries. [1]

Parem la cronologia per fer un comentari. No queda clar el paper jugat per Murat en tot l'afer. Si tenia ordres de Napoleó de protegir a Carles IV, disposava de les tropes adequades, dos batallons de la "Guàrdia Municipal de París", i amb la seva passivitat donà peu al triomf del cop d'estat, l'empresonament de Godoy i la proclamació de Ferran VII,

Primers d'abril. Sortida cap a París de dues comissions. Una de Carles IV, en què demana a Napoleó l'hi siguin retornats els seus drets a la corona, donat que l'abdicació fou com a resultes de la violència. L'altra, enviada per Ferran VII en què demana a l'emperador ser reconegut com a legítim rei.

10 d'abril. Sortida de Ferran VII de Madrid cap a Baiona. Per Burgos i Vitorià, acompanyat pel propi Savary i tot el seu consell privat, inclosos el duc de l'Infantado, el ministre Ceballos, el clergue Escóiquiz, el duc de San Carlos, el comte de Villariego, i els marquesos de Ayerbe, Guadalcazar i de Feria. En absència de Ferran VII, el regne quedà en mans de la Junta Suprema, presidida pel seu oncle, l'Infant Don Antonio.

17 d'abril. Carles IV, aprofitant que Ferran i els seus principals consellers estan lluny de Madrid, camí de Baiona; envia una carta al Infant Don Antonio, com a cap de la "Junta Superior de Gobierno" en que declara nul·la la seva abdicació i que torna ha ser el rei perquè Ferran no ha estat reconegut per Napoleó, i anuncia les seves intencions de anar cap a Baiona per entrevistar-se amb l'emperador, que és el seu protector. [1]

20 d'abril. Ferran VII passa la frontera i arriba a Baiona a les dues de la tarda. Mentrestant a Madrid, Murat aconsegueix la custòdia de Godoy

21 d'abril. Sortida de Madrid de Carles IV, cap a Baiona. Amb escolta, i acompanyat per la reina Mª Lluïsa, Godoy, la seva filla Carlota i la seva amant Pepita Tudó.

30 d'abril. Arribada a Baiona de Carles IV

1 de maig. Reunió de Napoleó amb els consellers de Ferran VII. A Madrid, s'inicien el aldarulls populars contra Murat.

2 de maig. Aldarulls sagnants a Madrid.

4 de maig. Arriba a Baiona la notícia dels fets de Madrid del 1 i 2 de maig. Carles IV atemorit pels esdeveniments, envia el manifest "*Espanyoles y amados vasallos*", i a la vegada signa el decret de nomenament de Murat com a lloctinent general del regne. Al mateix dia surt de Madrid cap a Baiona, l'Infant Don Antonio. [2]

5 de maig. Ferran envia una carta al seu oncle, l'Infant don Antonio, que suposa encara a Madrid i al front de la Junta de Govern, anunciant la seva intenció de retornar la corona al seu pare Carles IV. [2]

6 de maig. Torna a enviar al infant Don Antonio, la carta anunciada, amb la seva renúncia a la corona. [2]

8 de maig. Carles IV comunica al Consell de Castella, a Madrid, la reial ordre en que ha cedit tots els seus drets a la corona d'Espanya i de les Indies a l'emperador dels francesos Napoleó. [2]

12 de maig. Des de Bordeus, camí del exili, el príncep d'Astúries i els infants Don Carlos i Don Antonio envien un manifest en que confirmen la cessió a Napoleó de tots els drets dinàstics a la corona. [2]

20 de maig. Surten publicats a "*La Gaceta de Madrid*" tots els fets de Baiona.

23 de maig. Insurrecció en les ciutats de Cartagena i València

24 de maig. Aixecament a Murcia, Saragossa,....

Una vegada vista la cronologia basada en els documents oficials que apareixen copiats en els mes anteriors articles, apareix la pregunta:

Quant s'inicien els fets de Madrid, el dia 1 de maig contra Murat, qui era el rei, segons les notícies que tenien el seus habitants?

Seia lògic que creessin que Ferran VII, perquè?

- La màxima autoritat era l'Infant Don Antonio i a aquests l'havia nomenat Ferran mentre dures la seva absència.
- Murat amb la seva passivitat havia propiciat el cop d'estat a favor de Ferran i la caiguda de l'odiàt Godoy.

- Suposaven que Ferran tenia el suport total de Napoleó, que havia anat a Baiona per ser reconegut i concretar el seu matrimoni amb una neboda del emperador.
- Les insinuacions de contracop de Carles IV, comunicades a les autoritats “fernandinas”, per prudència d’aquestes segurament no les publicaren.
- El propis consellers de Ferran, com per exemple Escoiquiz, manifestaren que. *“tenia motivos particulares para conocer que Napoleon era tan racional como justo y que era precisa oírle y contentarle de todos modos...”*¹. Pels “fernandinos” Napoleó havia passat en poc temps, de ser un dimoni i l’enemic de la civilització a ser *“tan racional y justo”*
- Ferran no comunica la seva renúncia a la corona fins els dies 5 i queda confirmada el 6 de maig.

Tot sembla indicar que els “fernandinos” no tenien motius per increpar a Murat el dia 1 de maig, i protagonitzar el motí del dia següent.

Si no foren els “fernandinos”, només podien ser l’altre bandol: els “godoyistas”. Però no podia ser una actitud espontània del poble i d’alguns militars?

Segurament no pot considerar espontani el repartiment de fulls clandestins que deien: ***“Las diez de la mañana es la hora fatal acordada para alzar el telón a la más sangrienta tragedia”*** i foren repartits el dia 1 de maig aprofitant la gernació concentrada per motiu de la celebració de la fira anual de Santiago el Verde, a les ribes del Manzanares.

A més a més, trobem en les memòries de Alcalá Galiano el següent paràgraf:

*“... hallándome viendo para salir a la calle con la inquietud natural en aquellas horas, cuando mi madre, azorada, le dijo: **ya ha empezado**. No necesitava designar el hecho que tenia principio, sino que se daba noticia de su llegada como de cosa conocida a suceder...”*

Segurament trobaríem més indicis que els fets no s’originarien per generació espontània, però podem apuntar que tot estava organitzat pel “godoyistas”.

Un altre petit indicati el trobem amb els militars implicats en el motí, els “herois” del dia foren els oficials d’artilleria Doiz i Velarde. I casualment Godoy era el gran protector i modernitzador de l’arma d’artilleria.

---

¹ *“Manifiesto imparcial y exacto de lo más importante ocurrido en Aranjuez, Madrid y Bayona desde el 17 de marzo hasta el 5 de mayo de 1808”*. ARANGO.J. Cádiz 1808

El moviment insurreccional fracassa a Madrid, s'inicia una repressió sagnant considerada com a "martiri" de patriotes. Però, ni més ni menys violenta que si els fets s'haguessin produït en qualsevol ciutat, vila o poble de qualsevol país del món, en aquella època.

També resulta sorprenent que la insurrecció de varies províncies s'iniciïn una vegada coneguts els esdeveniments de Baiona, tal com coneixem i ratificat pel historiador madrileny Federico Bravo, que en el seu llibre sobre l'història de la capital espanyola : *"DEL 2 DE MAYO AL FERROCARRIL"* ,diu textualment: **"cuando los madrileños supieron que su rey, Carlos IV, había cedido su trono a Napoleón a cambio de una jugosa pensión, que los tratados hispano-franceses no eran sino una claudicación vergonzosa ante aquél, y que los nobles acudían a los bailes de gala de Murat, lugarteniente de Napoleón en España, se iniciaron las movilizaciones"**.

En quin moment es conegut el fet de la cessió de la corona a favor de Napoleó per part de Carles IV?

No podia ser abans del 8 de maig, quan Carles IV notifica la seva decisió al Consell de Castella, i no més tard del dia 20 de maig, amb la publicació de *"La Gaceta de Madrid"*, i **"se iniciaron las movilizaciones"**. I aquestes mobilitzacions o millor dit el moviment insurreccional es fa a nom de Ferran VII.

Serà interessant aprofundir en els fets ocorreguts, tant a Baiona com en el regne d'Espanya, en la resta del mes de maig i en el mes de Juny, d'aquell any de 1808.

Tornem a les preguntes plantejades a l'inici d'aquest article, i podem dir:

Els fets ocorreguts a Madrid els dies 1 i 2 de maig de 1808, foren planificats, organitzats i portats a la pràctica, segurament, pel partidari de Godoy i de Carles IV.

Això dona peu a dir que la "Guerra de la Independència", no esclatà el "DOS DE MAYO"

Volgudament no he entrat en la valoració i el comportaments dels protagonistes dels fets, i sobre tot en els signants dels documents oficials. Si ho feren per la *"felicidad de los españoles"*, seria digne; però si ho feren sota pressió o coacció, la cosa no pintaria gaire "patriòtica", per dir-ho d'una manera suau.

Soc conscient que aquest tema no pot quedar tancat, segurament generarà controvèrsia. Benvinguda, així podem acostar-nos un mica més a la veritat històrica.

Arenys de Munt novembre 2007

Gustau Adzerias i Causi